

JÁNSZKY GYÖRGYI TERÉZ ÉPÍTÉS

TÁJJAL ÉLVE

CSALÁDI HÁZ AZ ÜRÖMHEGYEN

DLA TÉZISFÜZET

TÉMAVEZETŐ: DR. HABIL. BALOGH BALÁZS DLA
SZÉCHENYI-, YBL-, ÉS PRÍMA - DÍJAS ÉPÍTÉSZ
EGYETEMI TANÁR PTE.MIK.BMDI.
KONZULENS: DR. HABIL. MARKÓ BALÁZS DLA
EGYETEMI TANÁR PTE.MIK.BMDI.

TÉMA

„Az építészeti formálás lehetőségeit mindig is behatárolta az adott kor technikája, anyaghasználata, emellett azonban épp ilyen fontos volt az épített környezet, a tér jelentése, szimbolikája, ennek a jelentéstartalomnak létrehozásában döntőnek bizonyultak azok a lélektani hatások, amelyek azokat érték, akik kapcsolatba kerültek velük.

A mai kor gyakorlata sajnálatos módon ezt kevésbé veszi figyelembe - döntően szerteágazó üzleti érdekek vezérlik - holott az emberi természet nemigen változott ősidők óta.

Ezért érdemes ismét feleleveníteni a térpszichológiai megfontolásokat és alkotó módon, kreatívan kezelni azokat.”

Prof. Habil. Balogh Balázs DLA

ELŐSZÓ

Társadalmunk legkisebb egységének, és ezáltal alappilléreinek tekintem a családot. Ennek a család megnevezésű rendszernek a burkát, színterét, olyan nagy figyelemmel szükséges megfogalmazni, hogy a mindennapi működéséhez pozitív és minden tekintetben kiszolgáló módon párosuljon.

Egy oldalról a háznak, mint pszichológiai helynek - otthonnak - és mint fizikai környezetnek - épületnek személyiségformáló hatása van. A környezet, a térpszichológia, a fizika, az anyagok, a technológiák fejlődése befolyásolják az eredményt. Egy térnek óriási hatása van használatára, a hangulatára, az életminőségére, az egészségére, a viselkedésére, a környezethez való viszonyulására. Ennek tudatában vizsgálom, hogy hogyan tudunk jól behatárolt anyagi keretek között maximális építészeti funkciót és minőséget produkálni a fenntarthatóság tükrében. Választ keresek arra, hogy egy családi házat - mint lélektani többlettel rendelkező mesterséges környezetet - mely módon tudunk jól, a korlátozott anyagi keretek között úgy megvalósítani, hogy sem a funkcionális szükségletek, se az esztétikai igények ne sérüljenek.

Éppen ezért a tervezés holisztikus, több tudományt érintő, gazdaságilag érzékeny és interdiszciplináris szemléletet követel. Céлом bizonyosságot nyerni, hogy érdemes előtérbe helyezni a házban lakók testi és lelki jó érzését, egészségét. Érdemest ezt a lélektani többletet alapul venni és párhuzamban mellé rendelni a gazdaságosság és fenntarthatóság elveit.

„A designnak sok jelentése van. A design az anyagok és folyamatok szervezése a legproduktívabb, leggazdaságosabb módon, egy meghatározott funkcióhoz szükséges elemek harmonikus egyensúlyával. A technológiai, társadalmi és gazdasági követelményeknek, a biológiai szükségleteknek és az anyagoknak, az alak, a szín, a térfogat és a tér pszichofizikai hatásainak az integrációja: összefüggésekben való gondolkodás.”

„Értelmi képességeink, szenvedélyeink és energiáink összpontosításával visszanyerhetjük a feledésbe merült alapelemeket. Nemzedékünk nem térhet ki a feladat elől, hogy újra megvizsgálja az egészséges élet elemeit, mert csak ezeknek a mértékként való használatával tisztázhatjuk a viszonyokat, amelyek között élünk.”
Moholy-Nagy László

TÉZIS 1:

**A VÍZIÓ, A FUNKCIÓ ÉS AZ ESZTÉTIKA KÖVETKEZETES
KÉPVISELETE SZŰKÖS GAZDASÁGI KERETEK KÖZÖTT.**

**AZ ANYAGI FORRÁSOK MENNYIBEN HATÁROZZÁK
MEG AZ ÉPÜLET MEGJELENÉSÉT?**

**'A MINŐSÉG NEM PÉNZBEN MÉRHETŐ,
BÁR AZ ÁLTALÁNOS MINTA NEM EZT MUTATJA'**

„Az építészeti funkciót sok paraméter befolyásolja. Ezek mindegyike határozottan leírható, de összességük, rangsorolásuk az adott épület funkcionális igényei szerint változó lesz. Az épületnek van mindig egy megkérdőjelezhetetlen bázis funkciója, ez a mesterséges tér létrehozása, amely majd befogadhatja azokat a használati és az azokat kiszolgáló másodlagos funkciókat. A bázis funkció közvetlenül az épületet használó ember igényeiből és a környezeti összefüggésekből indul ki.” Markó Balázs

Az **anyagi források meghatározóak** az épület megjelenésében. Az általános minta szerint a gazdaságilag érzékeny épületeknél az anyagi korlát, az **építészeti minőség**, a **funkcionalitás** és az **esztétika** romlását eredményezheti. Álláspontom szerint gazdaságilag megfelelő csoportosítással, a tervezési szakaszok bekerülési költségének folyamatos ellenőrzése mellett az épület se építészeti megjelenése se funkcionalitása nem szabad, hogy sérüljön. A felhasználó **lélektani szükségleteire**, testi és lelki egészségének támogatását szükséges előtérbe helyezni. A **felhasználó élményének fókuszba** állításával, a **tervezés holisztikus**, több tudományt érintő **interdiszciplináris** szemléletű vizsgálatával és **gazdaságilag érzékeny** tervezéssel építészeti minőség hozható létre.

Már a korai **vázlattevi** fázistól szükséges **meghatározni a megvalósítási és üzemeltetési költségeket**. Meglátásom szerint azoknak az épületeknek a terveit lehet a sikeres megvalósítás és üzemeltetés fázisáig fejleszteni, melyek felelős magatartással és gazdaságilag fenntartható módon kezelik az épületet. Mint funkció az épület megfelelő **működése, működtetése, az ökológiai lábnyom** figyelembevételével a cél.

A környezettudatosságot áthatja egyfajta racionalizmus, a gyakorlatias, a praktikus szemlélet, az önös formálási módszerek elvetése. A klimatikus viszonyok szerinti tervezés követése- a **fenntarthatósági szemlélet** -a nagyobb hőszigetelési értékekkel rendelkező anyagok, vastagabb szerkezetek, magasabb hatásfokú árnyékolás alkalmazása, a fény optimalizált átengedése és a magasabb hatásfokú gépészeti berendezések miatt elérhetővé válik az épület nagyságrendileg kisebb energiafelhasználása.

A kívánt **célértékeket** a fizikai **környezeti hatásokra való válaszként** lehet elérni. A környezettudatos elvekre reflektáló tervezés meghatározó, tömeg- és formaalakító tényező. A ház funkciója általánosságában a nagyságrend alapján anyagfelhasználási protokoll már kialakult. A költségek és lehetőségek, elvárt igény párhuzamosan követik egymást. Az esztétika az épület formálása-, a forma és anyaghasználat **párbeszédének** tekintetében - ide értve a hely, az épület és az ember viszonyrendszerét - ,elsődleges cél a párbeszéd, ezáltal a harmónia és az egyensúly megteremtése.

A fentiekben említett eszközrendszerrel és gondolkodásmóddal nagyban elő lehet segíteni az összhang megteremtését. Megfelelően **alkalmazott szerkezetekkel** és **anyaghasználattal** az építészeti **minőséget erősíteni lehet**, egyúttal a bekerülési **költség csökkenthető**.

TÉZIS 2:
ÉPÍTÉSZETI MINŐSÉG NEM STÍLUSBELI KÉRDÉS.

„A stílus kivetíthető minden dologra, ami az emberrel kapcsolatba hozható. A stílus értelmez, összehasonlításra alkalmas jegyekkel bír. A stílusok, mint a párhuzamos vonalak soha nem érnek össze, önálló nívón mozognak, és időnként egymás tagadásába váltva, egymást meghaladva fejlődnek tovább. Az építészeti minőség nem a stílusjegyekben, hanem az építészeti alapgondlatban és annak megvalósulásában van. A minőség fontos alkotóeleme az anyag. Az anyagok kiválasztása megáiban hordozza azokat a szerkesztési szabályokat és megvalósulási lehetőségeket, amelyek segítik az építészeti gondolat megvalósulását.” Markó Balázs

A minőség a hétköznapi életben használt és értelmezett kifejezés, valaminek a jóságát mérjük vele. Ha közelebbről nézzük akkor a **minőség** az építészet tekintetében nem más, mint az épület **megfelelősége szempontjainknak**. Egy épület jobb minőségű, mint a másik, ha jobban teljesít. Éppen ezért a **tervezői igényesség és a megrendelői igényesség előnyös** lehet, egymást feltételezi. **Személyes jelenléttel**, kellő odafigyeléssel építészeti minőséget lehet produkálni a látszat ellenére gazdaságos költségvetésű tervezői és anyagfelhasználási eszközrendszerrel.

Ez azt jelenti, hogy **funkcionális kompromisszumokkal, átgondolt a térformálást** hangsúlyozó **látható szerkezetek** alkalmazásával, ipusztriális felületi anyaghasználat, belső terek **egyszerű és tiszta formanyelvével**, gazdaságos megoldásokat találhatunk mely az építészet **egyszerű funkcionalista formanyelvét** képviseli.

A fenti elvi és gyakorlati megfontolások a mestermunkán jól végig követhetőek. Felhasználói elvárásként a programalkotás kiindulópontja volt, és végig vezérelve maradt a **gazdaságilag érzékeny ütemezett tervezés**, a felhasználói élményt és funkciót maximálisan kielégítő végeredmény és a fenntarthatósági szemlélet. Ezeket a szempontokat alább az épület adottságai szerint, csoportosítva taglalom.

Méret tekintetében: mi az ideális, és mi a legkisebb méret, amiben a megrendelő által elvárt funkció biztosítható. Ha az ember természetes térszükségletéből, használati igényéből indulunk ki, gyakorta az tapasztalható, hogy az ideális és a legkisebb térszükséglet közötti különbség nem érdemi. Az ember természetes szükségletéből nem fakad a 30 négyzetméteres hálószoba. A nagy alapterületű fürdőszoba a praktikum ellen hat. Egy folyósó szélessége nem szükségszerű. A túlzóan nagy belmagasság nem elsődleges fontosságú. A földszintes elrendezéssel önmagában is racionálisabb épületek, racionálisabb költségvetéssel hozhatók létre. A **tágasság** az ember alapvető igénye - de a **megfelelő helyen**. Ez az érzet jól átgondolt tervvel jól elosztható és adagolható. Egybefüggő, egymást váltó nagy üveg, fal és padlófelületek, tágas nappali, a konyha középpontba helyezése és nyitottsága, a kisebb helyiségekben nagyobb nyílászárók - ez mind kielégíti az ember természetes térigényét, miközben a funkcionális terek, közlekedők, ahol kevesebb időn át, egy meghatározott tevékenység céljából tartózkodunk, nagy hatékonysággal csökkenthetők anélkül, hogy az életminőségünket radikálisan rontanánk. A bemutatott épületen jó példa erre, hogy a garázs és a lakószint között nincs belső összeköttetés.

Ez a megoldás első ránézésre jelent kompromisszumot a komfort terén, mert a fedett külső lépcső kellő csapadékvédelmet biztosít, miközben az autó kipufogógáza semmilyen módon és mértékben nem jut be a lakótérbe, ami nemcsak hogy komfort, de egészség szempontjából is jóval fontosabb és értékeesebb adottság.

Forma tekintetében: az épület tömeg- és homlokzatalakításának, de az egyes szerkezeti elemek formájának is meghatározó szerepe van a költségekben. De ez **nem** jelenti azt, hogy csak szabályos **kockákban**-téglatestekben gondolkodhatunk. A **döntött homlokzatok**, élek, hegyes szögek alkalmazása az épület megjelenésén, egyediségén, nagyvonalúságán nagyban javítanak, miközben a költségekben érdemi eltérést nem jelentenek, sőt okosan alkalmazva **üzemeltetésben megtakarítást** is eredményezhetnek. Ide illeszkedik, hogy a mestermunkán a forma a döntött falfelület, egyben előtető révén úgy fejlődik ki, hogy a **túlzott felmelegedéstől részben védi az épületet** a nyári magas beesési szögből érkező napsugárzás ellen, ugyanakkor télen az alacsonyabb beesési szögben érkező napsugarat beengedi.

Szerkezet tekintetében: a szerkezetalkotó elemek, anyagok és technikák megfontolt kiválasztása nagyságrendekkel csökkentheti a kivitelezés költségeit. A térformálást **látható szerkezetek** vagy bútorok alkalmazásával, a helyben készített vasbeton szerkezetekkel, a gyors és hatékony zsaluzási és **szerelési technikák** jelentős idő-, munkaerő-, így költségcsökkentést tesznek lehetővé. Anyaghasználat, felületképzések tekintetében: a régóta elterjedt, mostanság különösen népszerű látszó szerkezetek és felületek az esztétikát nem csökkentik, de burkolóanyagokban és így anyagiakban is **gazdaságos megoldást** jelentenek.

Az **indusztriális anyagok**, technológiák lakótérben szintén gazdaságosságot segítő eszközök: a nagy, egybefüggő felületképzések gyorsabb, egyszerűbb kialakítással, kisebb kiadással kivitelezhetők. A dolgozatban tárgyalt ház ezt az erényt maximálisan aknázza ki.

Ütemezés tekintetében: kevesen merik alkalmazni, holott képes radikálisan javítani a kivitelezés finanszírozását, ha a **szűkösen induló, majd idővel bővülő büdzséhez** igazítva több ütemben valósul meg az épület. Ezt a lehetőséget viszont csak úgy lehet és érdemes kihasználni, ha az építészeti program a legelső pillanattól szem előtt tartja ezt a szempontot. Jó térszervezéssel, az idő előrehaladtával **változó és bővülő igényeknek** és a hozzájuk rendelt funkcióknak organikusan kell egymásra épülnie. E tekintetben saját házam jó példázata annak, hogy a használatbavétel idejét nem végtelenül elnyújtva, hanem az életteret fokozatosan bővítve is lehet építeni.

Fenntarthatóság tekintetében: a kivitelezés költségeit nem csökkentik, sőt sok esetben növelik, de a fenntartható, környezettudatos megoldások, a passzív tulajdonságok és technikák alkalmazása hosszú távon, a **használat során** nagyon **jelentős megtakarítást** tesznek lehetővé. Ezért, ha a ház bekerülési és fenntartási költségét egyformán számításba vesszük, gazdaságilag is indokolt csökkentést tudunk elérni az összes lakhatási költség terén, ha hosszú távon számolunk. Ehhez kapcsolódik a ház alternatív működtetése mellett, hogy a legszükségesebb helyeken alkalmazott külső árnyékoló használata a felmelegedés ellen. A hátsó szélfal pedig az épület védelmét biztosítja az uralkodó északi széllel szemben, miközben intimitást is ad.

TÉZIS 3:
AZ ÉPÍTÉSZETI KOMMUNIKÁCIÓ, MINT A
PROGRAMMEGVALÓSÍTÁS KULCSA.
AZ ÉPÍTÉSZETI KOMMUNIKÁCIÓ MIT KÖZVETÍT?
MEGRENDELŐI SZEREPEK HATÁSA AZ ÉPÍTÉSZETI
FUNKCIÓ ÉS ESZTÉTIKATEKINTETÉBEN, IDE
ÉRTVE A CSALÁDI HÁZ ÉPÍTÉSÉNEK
KOOPERÁCIÓS KÉRDÉSEIT.

„Minden háznak megvan a maga története. Ha szépen születik és szépen tartják, talán szépen is fog megöregedni. Minden emberi alkotás érték, ha tiszta szándék hozza létre. Születése öröm az alkotónak, létezése gazdagítja környezetét, a romlás messze elkerüli. Minden építés ceremónia, ha rendben történik, katartikus, a rítus végeztéve az ember többnek érzi magát. Az építés rítusában az összekapaszkodás talán a legértékesebb dolog. Három erő köt egymással szövetséget. A megrendelő akarata és anyagi erőforrásai, a tervező szellemi ereje és minden szakmai tudása és az építő ember, aki adja mindazt, amit kéz teremt, ügyes mozdulatot, mozgást, gyakorlati leleményt. A célt a megrendelő adja, a mozdulatok irányát a tervező szabja meg és az anyag az építő mozdulata által kerül a helyére. A hely itt több és más, mint általánosan az anyag logikus elrendeződésének definiált pontja. Az építési Rítus célja a hely berendezése, hogy aztán értelmet kapjon azáltal, hogy az ember használatba veszi.” Markó Balázs

Az értelmező szótár szerint: a **kommunikáció** - magyarul közlésfolyamat - egy **információ mozgásba** lendítése, két fél közötti szándékos és **kölcsönös** felhasználása. A családi ház léptékű építés legfőbb szereplője az építetű, legfőbb mozgatórugója a **tervező**, a folyamatok vezetője a **kivitelező**, a megalkotója az **építő ember** és e folyamat helyi szabályozáshoz mérten a megfelelőségének vizsgálója a **hatóság**. Az építés résztvevői közötti **kommunikáció minősége** és egyértelműsége meghatározó az építészeti **produktum** végső **megvalósulásában**. A párbeszéd három különböző, de mégis egymással szorosan összefüggő síkon folyik a funkció, az esztétika, és az építészeti minőség tekintetében:

Párbeszéd a hatóság, az építész és a megrendelő között: meghatározza az épület beépítésének **fizikai paramétereit**, funkcionalitását és rendeltetését.

Párbeszéd a hely/környezet, az építész és a megrendelő között: meghatározza az épület **karakterét, anyaghasználatát** és megjelenési formáját - az építészeti esztétikát.

Párbeszéd a kivitelező, az építész és a megrendelő között: közvetíti az építészeti **minőséget**.

Minden épületnek elsősorban rendeltetése, célja van. Ennek előzetes elemző ismerete a tervezői tevékenység a kiindulási alapja. Az egyes épületfajtákra különleges funkcionális ismereteken túl vannak általános közös jellemzők, amelyek majd minden épületre jellemzőek. Ezeknek az a bázisa az ember, minden épület alkotója és használója és az ő viszonyrendszere a világhoz és a környezetéhez.

Az épületnek védenie kell az embert az időjárás viszontagságaitól, a kártevőktől, a természet romboló hatásától. Olyan környezetet szükséges megalkotni, ahol az ember jól érzi magát és ezzel is fokozódhat teljesítőképessége. Ehhez tartozik a huzatmentes tiszta levegő beengedése, a kellemes hőmérséklet, a megfelelő páratartalom, a természetes fényviszonyok biztosítása, a csend, a nyugalom és a tisztaság.

Ha a résztvevők között a kommunikáció tiszta és pozitív, az épület megszületése öröm az alkotónak az **eredmény nívós** és katartikus az összes résztvevő számára.

„Az építészet rendeltetése emberszolgálat, maga a humánus.” Reischl Antal

A cél, e mesterségesen épített környezet elkészülése, hogy aztán értelmet kapjon azáltal hogy az ember használatba veszi.

